

Náučný chodník Vodopád Bystrého potoka

Kraj:	Banskobystrický kraj
Okres:	Detva
Geomorfologická jednotka:	Poľana
Geologická jednotka:	sopečné pohorie
Chránené územia:	Chránená krajinná oblasť Poľana, prírodná rezervácia Pralesy Slovenska - Bystrý potok a národná prírodná pamiatka Vodopád Bystrého potoka
Prístup:	bus Hriňová, Raticov vrch
Východisko:	Hriňová, Raticov vrch, kostol Panny Márie Fatimskej
Trasa:	Hriňová, Raticov vrch - Hriňová, Bystré, Vrátka - nahor dolinou Bystrého potoka - Rechterova studnička - vodopád Bystrého potoka
Dĺžka, prevýšenie:	4,5 km, prevýšenie 350 m
Čas prechodu:	2 h
Počet zastávok:	11
Náročnosť:	mierne náročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, kultúrno-historické, environmentálne

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa je krátko po začiatku súběžná so žltou a neskôr zelenou

turistickou značkou.

Rok otvorenia: 2013

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave (2021)

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Turistické informačné centrum Hriňová, Partizánska 1605, 962 05 Hriňová, tel. 0918 877 561

Poznámka: V závere trasy je prístup k vodopádu zabezpečený technickými pomôckami (schodisko, zábradlie).

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný na terénne vyučovanie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Hriňová. Mesto na kontakte Zvolenskej kotliny, Veporských vrchov a Poľany na hornom toku Slatiny s takmer dvadsiatimi rozptýlenými osadami v povodí jej prítokov. Jej územie patrilo víglašskému panstvu a pôvodne sa rozvíjala ako súčasť Detvy, z ktorej sa osídlenie šírilo v súvislosti s nárastom počtu roľníckeho obyvateľstva ako aj s rozvojom sklárstva. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1863 a ako samostatná obec existuje od roku 1891. Obyvatelia za okrem roľníctva zaoberali chovom dobytky, prácou v lesoch, pálením dreveného uhlia, povozníctvom a prácou v sklárskej hute a na parnej pile, ktorá mala vlastnú úzkorozchodnú železnicu, fungujúcu v rokoch 1905 - 1962. Po druhej svetovej vojne tu vybudovali závod ťažkého strojárstva a na Slatine nad obcou vodárenskú nádrž (**vodná nádrž Hriňová**) (1964). Významnou kultúrnou pamiatkou je rímskokatolícky kostol sv. Petra a Pavla v centre mesta - jednolodová modernistická stavba s prvkami neogotiky z roku 1947. V obci je tiež viacero pamiatkovo chránených zrubových domov zo začiatku 20. storočia a zachovaný tradičný folklór a ľudové remeslá. K významným rodákom patrí **Štefan Nosál (1927 - 2017)** - pedagóg, režisér a predovšetkým viac ako 60 rokov umelecký vedúci a choreograf tanečného súboru Lúčnice. Vytvoril vyše 200 choreografických diel, pričom spolupracoval aj s domácimi aj zahraničnými divadelnými súborami či tvorcami filmov.

Prírodná rezervácia Pralesy Slovenska - Bystrý potok. Jedna z početných častí (lokalít) hromadného chráneného územia Pralesy Slovenska, vyhláseného v roku 2022, chrániaca pralesový zvyšok v strmom, prevažne východne orientovanom svahu Prednej Poľany spadajúcom do doliny Bystrého potoka. Predstavuje výnimočne zachovalú ukážku sutinových lesov a jedlo-bučín bez známk po ľudskej činnosti (s výnimkou bezprostredného okolia vodopádu Bystrého potoka) napriek tomu, že okolie je dobre sprístupnené a intenzívne využívané. Stromy, najmä buky tu dosahujú značných dimenzií. Rezervácia leží v rámci chráneného vtáčieho územia Poľana (je súčasťou sústavy Natura 2000) a jeho súčasťou je národná prírodná pamiatka Vodopád Bystrého potoka (samostatné heslo). Pralesom prechádza na krátkom úseku popri vodopáde na Bystrom potoku zeleno značená turistická trasa.

Národná prírodná pamiatka Vodopád Bystrého potoka. Chránené územie v južnom svahu Poľany na hornom toku Bystrého potoka severozápadne nad Hriňovou vyhlásený v roku 1982 na ochranu skalného amfiteátra, ktorý je výslednicou modelácie viacerých erózných a denudačných činiteľov,

podmiených geologickým zložením skalného útvaru. Atraktivnosť územia dotvára 23 m vysoký vodopád, lokálne zvaný **Bystrô**, tvorený prepadom Bystrého potoka cez hranu andezitového lávového prúdu, jeden z najmohutnejších vo vulkanitoch Západných Karpát. Pamiatka leží v rámci rozsiahleho chráneného vtáčieho územia Poľana (je súčasťou sústavy Natura 2000) a prírodnej rezervácie Pralesy Slovenska - Bystrý potok (samostatné heslo).

Prírodná pamiatka Melichova skala. Malé chránené územie v južnom okraji geomorfologického celku Poľana severne nad detvianskou osadou Skliarovo vyhlásené v roku 1964 na ochranu 30 m vysokej skalnej ihly čnejúcej na konci rássochy vybiehajúcej z Prednej Poľany k juhu. Útvar je produktom erózie, denudácie a selektívneho zvetrávania čela andezitového prúdu neogénneho stratovulkánu Poľana. V odkryve sú pozorovateľné tvary tečúcej lávy. Pamiatka leží v rámci rozsiahleho chráneného vtáčieho územia Poľana (je súčasťou sústavy Natura 2000).

Prírodná rezervácia Kopa. Chránené územie v južnom okraji geomorfologického celku Poľana severne nad detvianskou osadou Skliarovo v rámci južne až západne orientovaných svahov Kopy (922 m n. m.) vyhlásené v roku 2001 na ochranu andezitovej skalnej steny so zvetrávajúcimi blokmi a výskytom xerotermej flóry a fauny. Skalné formy tvoria dominantu podhorskej krajiny k juhu z Prednej Poľany vybiehajúcej rássochy. Rezervácia leží v rámci rozsiahlejšieho rovnomenného územia európskeho významu a rozsiahleho chráneného vtáčieho územia Poľana (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Prírodná pamiatka Kalamárka > pozri náučný chodník Kalamárka

Chránená krajinná oblasť (CHKO) Poľana. Rozsiahle chránené územie vyhlásené v roku 1981 za účelom ochrany neživej prírody, rastlinných a živočíšnych spoločenstiev a tiež charakteru unikátnej krajiny v oblasti jednej z najväčších vyhasnutých sopiek v Európe, ktorá je zároveň najvyšším sopečným pohorím na Slovensku (kulminuje výškou 1 458 m n. m.). Centrálnu časť územia tvorí mohutná priehlbina - kaldera -, ktorá vznikla prepadnutím sa stien sopečného krátera pozdĺž zlomov a následnými erózo-denudačnými procesmi. Na svahoch bývalého treťohorného stratovulkánu - t. j. sopky, ktorá vznikla navršením striedavo na seba sa ukladajúcich vrstiev masívnych lávových prúdov a menej spevnených a neodolných tufov a tufitov - ležia skalné útvary (mnohé vyhlásené za chránené územia) rôzneho pôvodu. Napr. Kalamárka, Melichova skala a stena vodopádu Bystré sú zvyškami andezitových prúdov, ktoré odolali erózo-denudačnému rozrušovaniu. Iné, napr. Bátovský balvan alebo Jánošíkova skala, predstavujú relatívne odolné andezitové brekcie či aglomeráty, t. z. lapilly, bomby a bloky spojené tufovým tmelom, odhalené erózo-denudačnými procesmi či selektívnym zvetrávaním na strmých svahoch, niekedy skotúlané na dno kaldery. V masíve Poľany je jedinečná - inde na Slovensku sa nevyskytujúca - sieť potokov: na vonkajších svahoch pohoria je excentrická (toky sa rozbiehajú na všetky strany) a na vnútorných svahoch kaldery koncentrická (toky sa zbierajú stredom do potoka Hučava). V rozsahu výškového rozpätia okolo 1 000 m sa v CHKO vyskytujú na relatívne malom území teplomilné aj horské druhy rastlín a živočíchov. Osobitosťou je vrcholová smrečina na Zadnej Poľane, ktorá sa nachádza na najjužnejšom okraji svojho pôvodného areálu v Západných Karpatoch na andezitovom podklade. Z chránených druhov rastlín sa tu vyskytujú napr.: soldanelka uhorská, žltohlav európsky, chvostník jedľovitý, kukučka vencová, rosička okrúhlostá, kosatec sibírsky; z vtáčích druhov: orol kriklavý, výr skalný, kuvičok vrabčí, datel' bielochrbtý; stálym obyvateľom je medveď, vlk aj rys. CHKO je od roku 1990 biosférickou rezerváciou UNESCO, patrí do chráneného vtáčieho územia Poľana, a v jej hraniciach ležia viaceré územia európskeho významu (Poľana, Horná Zálomská, Koryto, Kopa a i.) (posledné dve kategórie tvoria sústavu Natura 2000).

Názvy informačných panelov

1. Štart (Náučný chodník Vodopád Bystrého potoka. Kapucíni na Raticovom vrchu. NPP Vodopád Bystrého potoka)
2. Prof. Štefan Nosál
3. Ludový odev spod Poľany
4. Medveď hnedý
5. Hriňovské lazy
6. Kečkári. Folklor a zachovanie tradícií. Architektúra
7. Archeologické nálezy v Hriňovej a okolí
8. CHKO Poľana. Ťažba dreva. Pestovanie lesa
9. Živočíšstvo Poľany
10. Rastlinstvo Poľany
11. (*mapa CHKO Poľana*)

